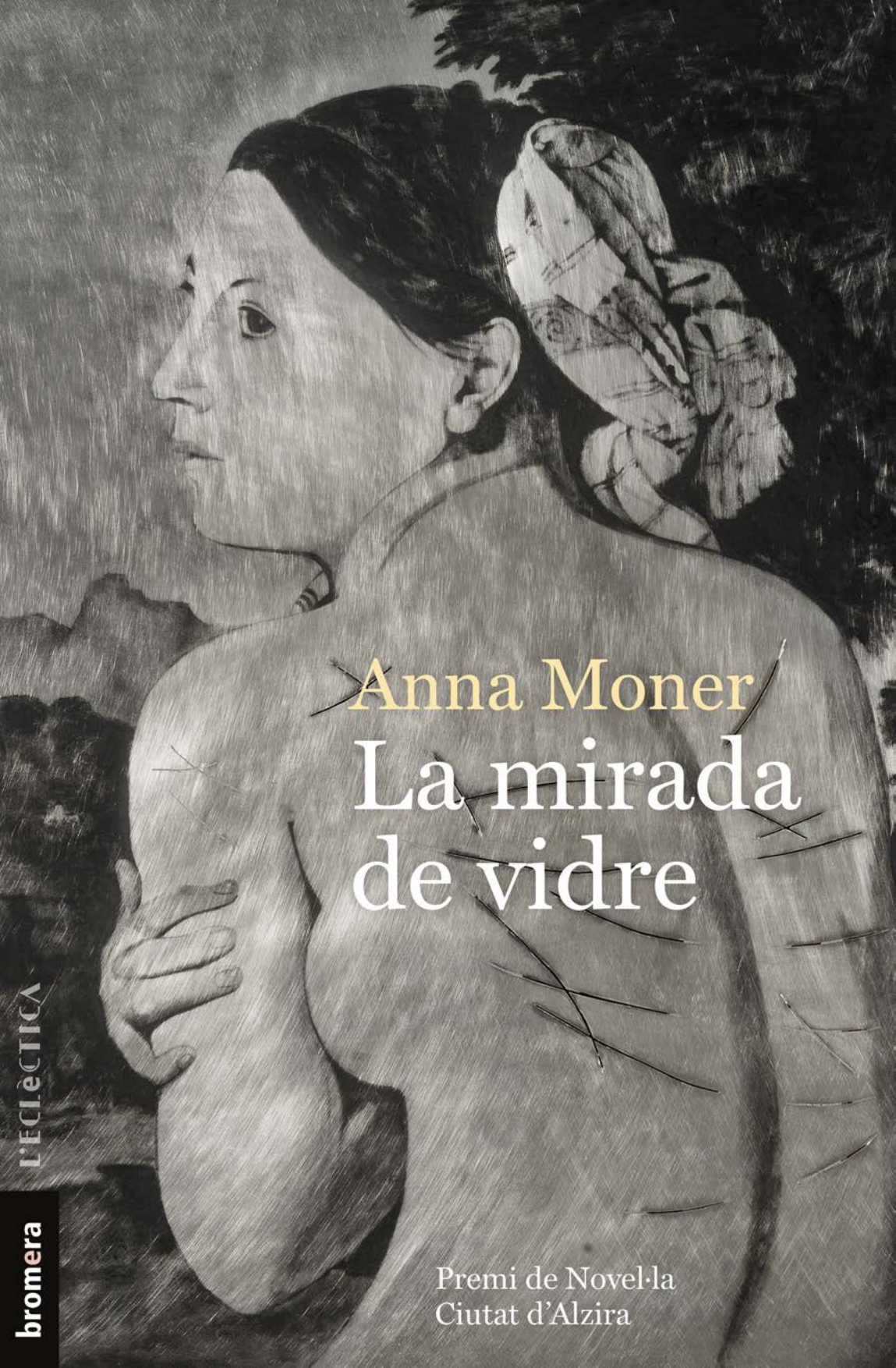

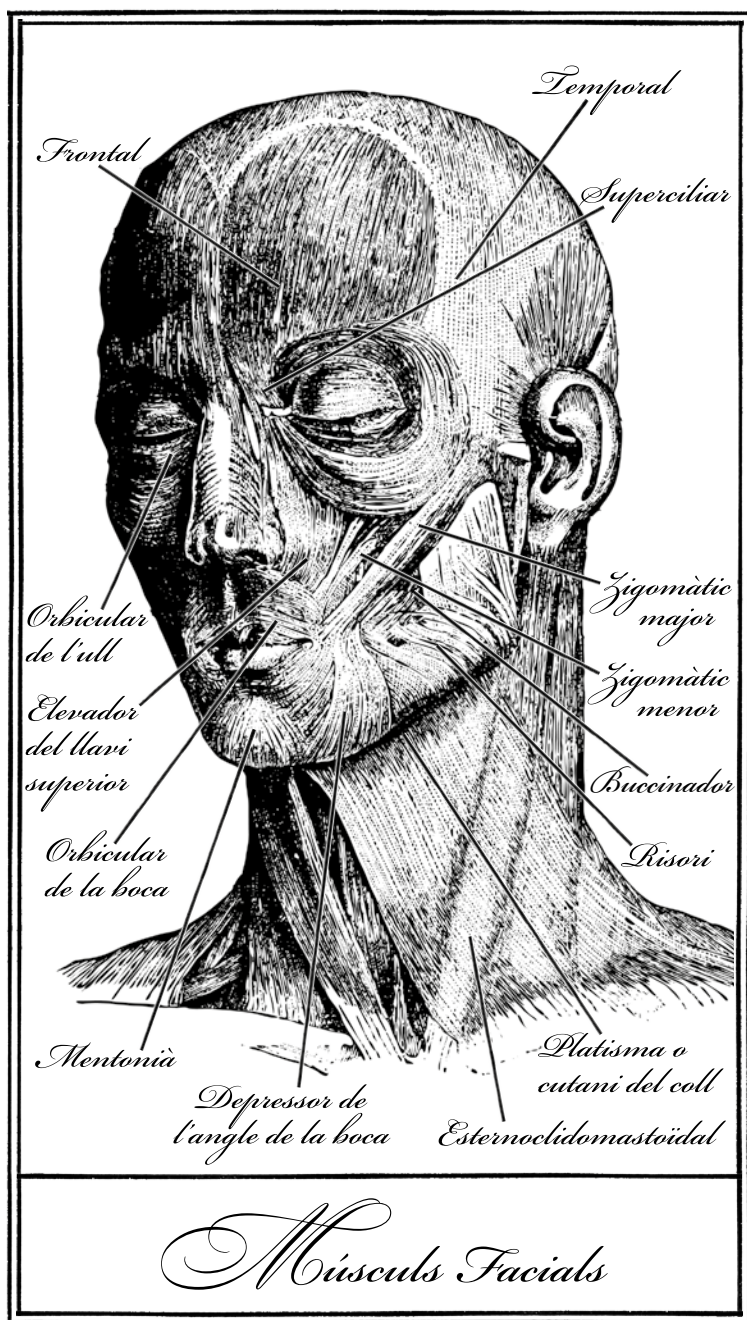

Anna Moner
La mirada
de vidre

Premi de Novel·la
Ciutat d'Alzira

L'ECLÈCTICA

bromera

Músculs Facials

Qui, doncs, si jo cridés, em sentiria d'entre els ordres
dels àngels? I, fins posat que un d'ells de sobte m'acollís
en el seu pit, m'esvaniria jo davant la seva
més potent existència. Perquè el bell no és res més
que el començ del terrible, que encara suportem tot just,
i ens meravella tant perquè amb indiferència
desdenya destruir-nos. Tot àngel és terrible.

RAINER MARIA RILKE, *Elegies de Duino*
(Traducció de Joan Vinyoli)

«Com es poden clavar agulles a les ales d'una papallona sense danyar-les?», pensa Queralt, immers en la penombra, mentre observa la dona morena de mirada febrosa que seu en una de les cadires que envolten la taula rodona del centre de la sala, enfront de Madame Babinski i a tocar de Mimí, la nina de porcellana. De sobte, el silenci tens que inunda l'estança es trenca a causa dels esbufecs nerviosos del gos de la mèdium, que s'escolen per davall de la porta de la cuina i el parrupeig adormidor d'uns quants coloms arrecerats a les branques dels plàtans d'ombra de la plaça del Campanar, a Gràcia. «Tranquil·la, estimada», diu Madame Babinski a la dona alhora que li prem la mà. La llum de les candeles que cremen dins de dos gots de vidre de color magrana, damunt de la calaixera de xicranda, sota la imatge de santa Bàrbara, li il·luminen un costat de la cara, d'ulls esmoreïts i distrets, i projecten a la paret el perfil estrofolari del tupè pèl-roig que li corona el front. «Tranquil·la, oblidi's de tot i tracti de concentrar-se en la imatge de la seva filla. No sé exactament què li han explicat sobre mi, per això considero oportú avisar-la abans de començar que no em limito a trobar objectes extraviats o a descobrir l'emplaçament d'una persona desapareguda. El meu poder és més elevat, puc convocar l'esperit d'aquell per qui se'm demana i després fotografiar el seu ectoplasma. Sí, estimada...» Ara li estreny un poc més la mà per transmetre-li valor i confiança i que no abandone la sala en un rampell d'espant. Queralt, entretant, espera callat en un racó i analitza els trets de la clienta, cada detall de la seua fisonomia: els ulls grossos d'esguard fosc, el nas esmolat, els pòmuls marcats i les orelles menudes de lòbul ample. Com de costum, malgrat

l'escassa il·luminació, ha d'escodrinyar el rostre de totes les persones desgraciades que hi acudeixen i seuen davant de Madame Babinski a fi que el resultat de la sessió satisfaci i calme el neguit que les consumeix.

«Els esperits existeixen i es poden fotografiar! La lent no sols captura el món visible, sinó també les emanacions de les ànimes que deambulen entre la vida present i el més enllà. La càmera atraparà la presència i el negatiu preservarà la imatge per sempre. Confïu en mi, en breu tornarà a veure la seva filleta, oi Mimí?», diu amb veu ferma. Nota com tremolen les mans de la clienta, que no gosa dir ni una paraula i es limita a assentir amb el cap, sense atrevir-se a mirar els ulls de vidre de la nina. «Ah! I no s'alarmi si copegen la taula; de vegades, el difunt envia un doll d'energia, una mena de corrent elèctric, que causa soroll.»

Queralt fa estona que té el cap emboirat i confús, comença a sentir-se els braços i les cames feixucs; aviat l'aire li resultarà irrespirable, li costarà empassar-se'l, i tornarà a envair-lo la insuportable sensació que centenars de formigues li recorren el cos, des de les puntes dels dits dels peus fins a les arrels dels cabells. No pot esperar més, la respiració ansiosa, profunda, el pols feble, agitat, li indiquen que necessita un sospir, un altre sospir que en pocs minuts, quan la fredor de menta li amare l'estómac, faci desaparèixer el malestar una vegada més. Ix de la cambra sense que elles se n'adonen, passa per la cuina, creua el gabinet de fotografia i es dirigeix a la petita habitació on du a terme el revelatge de les instantànies espectrals. Els badalls reiterats, que no pot controlar, la suor vescosa que li regalima pel front i la intensa tremolor dels canells el podrien trair davant d'una clienta observadora i Madame Babinski ja l'ha advertit respecte a la importància de guardar les formes. Tolera les seues addiccions, perquè pocs fotògrafs posseeixen

la seua habilitat tècnica i la seua discreció; tanmateix, no dubtarà a acomiadar-lo si el seu comportament i la seua aparença suposen un risc per al negoci.

«El corrent d'aire gèlid ens anunciarà que l'ànima de la seva filla és a prop», assegura amb naturalitat la mèdium a la dona bruna, que mostra impaciència, i de seguida li solta la mà i la convida a posar, igual que ella, els palmells sobre la taula de manera que els dits polzes i anulars de totes dues es toquen. Aleshores, tanca els ulls i inspira profundament, comprimint el ventre fins a empal·lidir, i comença a recitar una sèrie d'oracions inintel·ligibles amb una dicció diferent, més forta i rotunda. Queralt pot sentir-la des d'on és, mentre agafa la xeringa de Pravaz, que ha usat dues hores abans per injectar-se la dosi de morfina de les quatre de la tarda i ara reposa damunt dels fulls de *La Vanguardia* del dia anterior, al costat d'una ampolleta de vidre transparent buida i d'un tros de cotó-en-pèl tacat de sang ennegrida. La urgència furient d'un altre sospir, el tercer del dia, l'obliga a omplir-la de pressa, sense esterilitzar-la, amb una nova solució al tres per cent de cinquanta centígrams de clorhidrat de cocaïna.

De sobte, uns cops suaus i calmosos que prompte muden en una ràfega estrepitosa recorren les parets; el gos lladra i somica desorientat i un soroll estrany, talment les corredisses juganeres d'un nen, va d'una banda a l'altra del pis. A la sala, Madame Babinski murmura amb veu rogallosa, de persona profundament endormiscada, a pocs centímetres del rostre de la clienta, que mira de reüll, atemorida, les penombres del voltant. «Veig..., veig...», diu la mitjancera arrossegant les paraules, com si tingués certa dificultat de visió. Una agradable olor de roses almesacades amara l'estança i Madame insisteix: «Veig... una nena preciosa... porta un vestit blanc i els cabells recollits en una trena». Allarga la mà i dibuixa un signe en l'aire, una espècie d'invitació a apro-

ximar-s'hi; transpira abundantment per l'esforç. «Nota el fred? El nota?», pregunta sense esperar cap resposta. «La gelor que brolla dels difunts no s'assembla a res d'aquest món», afirma. Calla uns segons i, modificant l'entonació, que es torna infantil, entremaliada, continua: «Ets tu, preciosa? Només volem que t'acostis i ens ensenyis el vestit! Vine, vine amb nosaltres! Vine a jugar amb Mimí!». Tanmateix, canvia la manera d'expressar-se, que adquireix un to sec i autoritari, en el moment en què es dirigeix de nou a la clienta. «Tanqui els ulls! Passi el que passi no intenti obrir-los. Si ho fa, l'esperit de la seva filla s'allunyarà de mi.» La dona prem les parpelles amb força i roman en silenci, tensa; un calfred la travessa de dalt a baix tan bon punt reconeix el fru-fru que brolla dels volants de tela emmidonats en caminar, una esgarripança que s'accentua quan, tot seguit, percep un alè tebi al clatell. «Hem de transmetre-li tranquil·litat», repeteix Madame Babinski. «Cal que es quedi una estona amb nosaltres, sols així podrem fotografiar-la. Tanqui els ulls, estimada, no els obri!»

Queralt es lleva la jaqueta apressadament, es nota el cor a les mans, a les temples, s'arromanga les mànegues de la camisa i es palpa els avantbraços per trobar uns mil·límetres de pell lliures d'abscessos tumefactes; decebut, es descorda la sivella del cinturó, s'abaixa els pantalons fins als genolls, s'asseu a la cadira, es pinta la part exterior de la cuixa amb tintura de iode sense parar massa atenció, hi clava l'agulla, en aquesta zona quasi insensible, i polsa a poc a poc el pistó de metall de la xeringa. Com que no experimenta cap mena de dolor, es posa a llegir amb indiferència l'extrem superior del periòdic que té a tocar, «Sábado, 15 de septiembre de 1905», i, en acabat, es limita a observar, alleujat, la solució de cocaïna penetrant en el seu devastat organisme i es consola imaginant l'eufòria i l'excitació que aviat l'envairan per complet.

«Recordi, els ulls tancats!», reitera la mèdium modulant la veu, imprimint-hi un matís més càlid, i, d'improvís, agafa la clienta pel canell dret i li dirigeix la mà enrere, a l'espai buit que hi ha entre elles, tot just a l'altura de les potes de les cadires. «Els ulls tancats, sempre tancats!», recalca sense amollar-la. El tacte rígid del teixit d'un vestit curt de volants sobre el palmell provoca un gemec ofegat en la desesperada mare que, sense gosar obrir les parpelles, pregunta a la filla morta: «Ets tu, Clara? Ets tu? Et trobes bé? Tens fred?», mentre una nova flairada de roses fresques perfuma la sala. La dona comença a ploriquejar quan una mà petita, de dits tendres i fins, pren la seua, l'eleva una mica i la diposita sobre uns cabells suaus, pentinats en una trena. «Mamà! Mamà!», crida en aquest instant una veu estrident que brolla de l'abdomen de la nina; a les galtes de porcellana lluentes es reflecteix la llum que emeten els gots de color magrana, que accentua el roig cirera dels llavis i pinta espurnejos inquietants a les pupil·les mancades de vida. De cop i volta, Madame Babinski, que respira amb dificultat, s'alça, estén els braços i fa un xiscle esgarrifós abans de quedar-se quasi inconscient a la cadira.

Llavors, Queralt irromp a l'estança carregat amb la càmera fotogràfica, encén els llums i desclou els batents de la finestra. La clienta, dreta, paralitzada a conseqüència de la impressió sofrida, cerca amb l'esguard inquiet qualsevol vestigi de la presència de la seua filla, mentre la mitjancera s'afluixa les randes de l'incòmode coll de la brusa i s'eixuga amb el mocador de batista les gotes de suor que li mullen el front, fent que s'hi adherisquen les grenyes, i les galtes, envermellides per la sufocació. «Ara, estimada, ens acompanyarà a la cambra del fons del corredor», li indica Madame Babinski, recuperant l'alè. «Li asseguro que tot anirà bé, la petita m'ha promès que romandrà amb nosaltres un poc més, el temps suficient perquè

el fotògraf faci la seva tasca. Jo ja he complert la meva part, ara sols necessitem la seua col·laboració i una placa sensible a la llum. Confii en la capacitat infal·lible de la càmera per atrapar realitats invisibles a l'ull.» Parla amb circumspecció, com si li costàs pronunciar les paraules, i sense deixar d'observar Queralt; s'adona que no sua, que no li tremolen les mans, i que, malgrat l'aspecte emmagrit, un lleuger rubor li tenyeix els pòmuls i atenua l'habitual coloració grisenca de la pell. Lamenta que, en compte de comportar-se com els morfinòmans prudents i bregats, acumule les dosis i, a més, afegisca, al perillós hàbit de l'agulla, el consum d'alcohol i cocaïna, però es tranquil·litza en veure que ha desaparegut la turpitud, que ha recuperat les bones maneres, fins i tot certa vigoria, i celebra els moments d'eufòria passatgera que li permeten desenvolupar la part del treball que li pertoca. Queralt, aliè a l'examen de la mèdium, allarga els braços cap a ella i situa la Sunderson Junior, una càmera plegable molt versàtil, a escassos centímetres del seu pit per tal que continue oficiant davant de la clienta com una sacerdotessa investida del poder d'unir el cel i la terra, els morts i els vius. Aleshores, Madame Babinski imposa les mans sobre l'aparell encarregat de preservar la matèria evanescent de l'esperit invocat i declama en veu baixa una mena de salm, una estranya oració que continua recitant entre dents minuts després al gabinet de fotografia, mentre Queralt fa seure l'afligida mare en una cadira davant d'una paret pintada de negre. Sense pressa, instal·la la màquina sobre el trípod, calcula la distància i la llum, fica el cap sota la tela fosca, mira pel visor i contempla un segon la imatge invertida de la figura que posa per a ell a través del vidre esmerilat; tot seguit, insereix la placa a la càmera i prem el disparador. La claror intensa de la tarda de setembre penetra per les grans vidrieres i banya de dalt a baix la dona morena, que totalment

rígida, amb les mans sobre els genolls, clava l'esguard febrós a l'objectiu. «Tristesia», remuga Queralt, que mig somriu quan s'adona que no ha perdut facultats, i continua llegint les faccions en silenci: una aflicció profunda, gairebé crònica, detecta en la forma que adopten les celles i les commissures dels llavis, lleument despenjades.

Minuts més tard, sol, en la foscor de l'estreta cambra on revela, manipula les plaques fotogràfiques que ha emprat i, amb molta cura, hi posa entremig uns fulls de paper negre a fi de preservar-les de qualsevol alteració fins l'endemà. Quan les revele, sobre la superfície del paper de bromur apareixerà, de manera sorprenent, darrere de la clienta, just a la seua esquerra, una silueta imprecisa emmarcada en una aurèola vaporosa, el fantasma d'una nena d'uns set anys amb el rostre cobert per un vel transparent, que dificultarà la visió clara de les faccions. No obstant això, pensa Queralt, a una mare que acaba de perdre un fill no li calen gaire detalls per reconèixer-lo. Abans d'anar-se'n, posa a punt la càmera per a una nova sessió, agafa una placa nova pels extrems, en neteja la pols amb un pinzell i la fixa al xassís amb els pestells de forma que la cara sensible quede orientada cap a la tapa.

Des del corredor, sent les dues dones parlar; ara, com sempre, toca que Madame Babinski cobre de bestreta una part dels honoraris a la clienta, la convoque de nou i tracte de preparar-la per tal que l'emoció que la somourà així que li lliure la fotografia resulte més digerible, menys dolorosa. Queralt aprofita aquest moment per abandonar el pis sense acomiadar-se'n i puja els trams de l'escala que separen el seu modest habitatge del de la mitjancera amb certa dificultat; l'energia transitòria que li ha inoculat la cocaïna s'està esvaint i, a més, a causa de la sentor agra de persones poc netes que brolla tothora de la porta del tercer, li venen ganes de perbocar. El fàstic augmenta quan passa per

davant de l'excusat, un petit habitacle sutjós i pestilent, situat a dos metres i escaig de la seua cambra, que dona servei a sis dels llogaters de la finca.

Necessita solitud, silenci i una mica d'aire fresc per eliminar el tuf que li ompli els narius; obri de bat a bat la finestra, s'asseu a l'ampit i roman quiet uns minuts, amb la mirada fixa en els reflexos del sol als vidres. El treu d'aquest estat d'ataràxia, un soroll inquietant, una remor aspra de veus que xiuxiuegen i reproduïxen tots els seus pensaments, que traspassa els murs; es nota la llengua pastosa, espessa, té la desagradable sensació que la campaneta li obstrueix la gola i que la punxada de la cuixa supura cristalls minúsculs de cocaïna. Alhora que es grata amb les ungles per provar de disminuir la coïssor, creu veure com va prenent corporeïtat damunt del llit una silueta femenina que es desfà abans d'adquirir la dolça voluptuositat de la Valquíria. El dolor de cap, la fatiga i el malestar reapareixen amb força, així com la repulsiva sensació que centenars d'insectes li grapegen el cos; necessita enlairar-se de nou, res no l'espanta després d'una nova dosi. És conscient que consumeix sense control per tal de suportar el tedi de les ocupacions quotidianes. Fa temps que ha deixat de ser un gourmet, capaç d'assaborir els aliments i menjar a les hores, per convertir-se en un miserable golafre que mai no en té prou i menjoteja de continu només per fugir de les tortures de la fam; un Sísif que reviu el mateix turment dia rere dia.

Enyora els efectes de les primeres dosis, la clarividència i les delícies plaents, i vol recuperar les emocions de la virginitat morfínica amb una injecció de la solució directa a la vena. S'asseu al llit i, damunt de la placa de marbre blanc de la tauleta de nit, on deposita arreu els estris i les substàncies, dissol en una ampolla transparent un gram de sal de la droga en cent cinquanta grams d'aigua. Així que comença a xuclar la prepara-

ció amb la xeringa de Pravaz, té la impressió que un fil a penes visible obstrueix l'agulla i s'esforça uns segons a retirar-lo amb les puntes dels dits, tot i que no encerta a agafar-lo; de cop, el filament argentat desapareix, potser sols es tracta de restes de líquid de la punxada anterior. Sense perdre més temps, es lliga una tira de cuir al braç, es palpa l'àrea interior de l'avantbraç, cercant la vena enmig d'infors i abscessos, i hi clava l'agulla. Una cremor aguda anticipa l'embriaguesa vertiginosa que el posseirà a l'instant i el que al principi sembla un lleuger frec al coll aviat muda en bafarades de calor que li escalfen el cervell. Deslliga el nus de cuir i la descompressió ràpida provoca una petita hemorràgia en la punció; una onada freda li travessa la cavitat estomacal i una extraordinària lucidesa se n'apodera de la ment. La injecció de morfina esborra la inquietud, potencia els plaers de la imaginació i satisfà la nostàlgia i el desig insadollable que sent per la Valquíria. Aleshores estira el calaix del moblet amb tant d'ímpetu que fa trontollar l'ampolla buida i la gerra d'aigua i treu una fotografia i una carta del tarot lligades amb una cinta vermella. L'aldarull del carrer, el vol dels coloms i el tic-tac del pèndol del rellotge de paret del menjador adquireixen una sonoritat fosca, tèrbola; les cames li pesen i s'ajau sobre el cobertor de ganxet, creu que està submergit en un bany de llet tèbia. Deslliga la cinta i observa, una vegada més, el retrat de la Valquíria, el primer que li feu, després eleva el naip que subjecta amb la mà esquerra, l'arcà número XV, el Dimoni, l'últim que ella li va lliurar, i el mira com si contemplàs el seu reflex en un espill. Sense voler, li venen a la memòria les paraules de l'Olarieta quan li va explicar el significat de la carta i li va parlar d'esclavitud, del sentiment d'asfíxia i de la impossibilitat de fugir. S'aferra als seus amulets, la baralla de tarot, la fotografia i la cinta vermella, i continua alimentant la idea absurda que part de l'essència d'aquella dona roman en

aquells objectes; una creença que el commou profundament i li provoca una nostàlgia cada volta més incòmoda, una barreja de plaer i dolor, que sols suporta amb l'ajuda de la Pravaz. No sap què pensar, el comentari d'adés d'Angèlica li ha generat una ansietat difícil d'apaivagar; si fa cas del que li acaba d'insinuar l'ajudant de Madame Babinski, no ha vist la Valquíria des del dia de l'incendi de la galeria fotogràfica. Es nega a acceptar-ho, tanmateix; encara conserva el tacte ferm de les seues natges als tous dels dits.

No es nota el cos, les idees van fonent-se en una boira confusa, tota percepció exterior s'esfuma, sols existeix el tumultuós i delirant món interior prenyat de reminiscències agradables. El so metàl·lic de la melodia d'una caixa de música s'escola pel badall de la porta i l'ombra que projecta sobre la paret la roba de la perxa comença a bategar i adopta els contorns femenins delerats. En aquesta ocasió, però, reconeix de seguida els pits generosos, els muscles suaus, el ventre ampli, la mirada directa, els trets irrepetibles de la Valquíria; tot i això, el zumzeig a les orelles i la sensació de vertigen l'obliga a continuar postrat, mentre ella se li acosta esbossant el somris picardiós de sempre. Una ardència insuportable li rosega l'esquena, el pit i la cara, un defici que sols es calma quan percep el tacte ferm de les seues mans agafant-lo pels malucs. S'asseu a espai damunt d'ell i comença a fregar el sexe contra el seu sense deixar de jugar amb la cinta roja, que ha trobat sobre els llençols. Queralt malda per bellugar-se, conserva intacte el desig per aquella dona, encara que una apatia mortal el manté encadenat al llit, i se sent impotent com un nen quan la sensual presència s'esvaneix. Li costa mantenir-se conscient; els efectes d'una dosi més generosa de l'habitual directament en vena comencen a resultar molt desagradables: té el pols feble i irregular, li costa respirar, nota la pell freda i llefiscosa, la llengua seca i la set viva. Amb difi-

cultat, es gira de costat per veure si l'oxigen li arriba millor als pulmons i col·loca la fotografia a l'altura de la vista, ignorant la sensació d'atordiment que l'envaeix, per tal de fixar-se en la sinuositat de la línia corba dels llavis, en la prominència dels pòmuls i, sobretot, en els músculs que envolten els ulls, en el relleu de les parpelles inferiors, en el somriure de Duchenne, el somriure franc que tant ansiejava plasmar Isaac. Cada volta que la contempla, regressa al passat, al dia en què va posar per a ell, només per a ell, i, per un instant, a penes unes dècimes de segon, creu sentir ben a prop la seua escalfor mesclada amb l'aroma de mandarina. Ella el fita directament als ulls des de la fotografia, ja no és una figura immòbil i plana, ara respira i irradia una mena d'aurèola que ompli d'aire el retrat. És allí, davant seu, i el mira sense parpellejar; dintre dels marges del paper emulsionat, la Valquíria esdevé intocable, inassolible. Ara tot s'enfosqueix, i escolta la veu profunda d'Isaac recitant els versos del *Liebestod*, de Wagner, aquella nit al sanatori, a la vora del cos mort d'Ofèlia, acompanyat del so metàl·lic de la caixa de música:

Aquesta melodia que m'envolta.
Ofegar-me.
Enfonsar-me
sense pensaments...

Un espasme somort li recorre el cos i l'esguard moribund se li queda glaçat contemplant la perfecció del somriure de la Valquíria. Immòbil per sempre, Queralt romandrà enfonsat a la mar, amb els cabells acaronats per llargues i filoses algues verdes, custodiat per columnes de coral, sota la superfície translúcida de l'oceà, engolit per l'abisme.